[2024] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 992: 2024 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ 645

ਜਾਵੇਦ ਗੁਲਾਮ ਨਬੀ ਸ਼ੇਖ
ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ
(2024 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2787)
03 ਜੁਲਾਈ 2024
[ਜੇ.ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ ਅਤੇ ਉੱਜਲ ਭੂਯਾਨ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਅਤੇ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਇੱਕ ਅੰਡਰ-ਟਰਾਇਲ ਕੈਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਹੈੱਡਨੋਟ

ਜ਼ਮਾਨਤ - ਇਨਕਾਰ - ਜਦੋਂ ਜਾਇਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਧਾਰਾ 21- ਤੇਜ਼ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ - ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 - ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860- ਧਾਰਾ 489 ਬੀ, 489 ਸੀ, 120 ਬੀ, 34 - ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਐਕਟ, 2008- ਧਾਰਾ.19 - ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਕਲੀ ਭਾਰਤੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ - ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਧੀਨ ਕੈਦੀ ਵਜੋਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ - ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ: ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ: ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਹੈ - ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਕੋਲ ਧਾਰਾ 21/ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਤੇਜ਼ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਗੰਭੀਰ ਹੈ - ਅਪਰਾਧ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ - ਧਾਰਾ 21 ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ - ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਜੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ - ਉਹ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਧੀਨ ਕੈਦੀ ਵਜੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੈ - ਅੱਜ ਤੱਕ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ - ਲਗਭਗ ਅੱਸੀ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਦੋਂ ਖਤਮ ਹੋਵੇਗਾ - ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਦੰਡ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਸਖ਼ਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ - ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। [ਪੈਰਾ 7, 8, 9, 19-21, 22, 23]

ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ - ਲੋੜ ਹੈ - ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। [ਪੈਰਾ 18]

ਕੇਸ ਲਾਅ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਗੁਡੀਕਾਂਤੀ ਨਰਸਿਮਹੁਲੂ ਐਂਡ ਆਰਥਰ ਬਨਾਮ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ [1978] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 371: (1978) 1 ਐਸਸੀਸੀ 240; ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਿੱਬਾ ਬਨਾਮ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [1980] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 383: (1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 565; ਹੁਸੈਨਾਰਾ ਖਾਤੂਨ ਬਨਾਮ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ., ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ [1979] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 169: (1980) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 81; ਕਦਰਾ ਪਹਾੜੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (1981) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 671; ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਅੰਤੁਲੇ ਬਨਾਮ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ। ਆਰ.ਐਸ. । [1991] ਸਮਰਥਨ 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 325 : (1992) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 225; ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਸਲਿਮ @ ਹੁਸੈਨ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਸਲਿਮ ਰਾਜ (ਐਨਸੀਟੀ ਆਫ਼ ਦਿੱਲੀ) [2023] 3 ਐਸਸੀਆਰ 697: 2023 ਆਈਐਨਐਸਸੀ 311; ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਸਰਕਾਰ ਕੇ.ਏ. ਨਜੀਬ [2021] 1 ਐਸਸੀਆਰ 443: (2021) 3 ਐਸਸੀਸੀ 713; ਸਤੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅੰਤਿਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ [2022] 10 ਐਸਸੀਆਰ 351: (2022) 10 ਐਸਸੀਸੀ 51- 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ; ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ 1967; ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਐਕਟ, 2008; ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860; ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ, 1973।

ਕੀਵਰਡਸ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਜ਼ਮਾਨਤ; ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ; ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਧੀਨ ਕੈਦੀ; ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ; ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21; ਤੇਜ਼ ਸੁਣਵਾਈ; ਮੁਲਜ਼ਮ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ; ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ; ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਗੰਭੀਰ; ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ; ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2787 ਆਫ਼ 2024

ਮੁੰਬਈ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਦੇ 05.02.2024 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸੀਆਰਐਲਏ ਨੰਬਰ 1060 ਆਫ਼ 2023

ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ੀ

ਸ਼ੇਰਾਲੀ ਐਸ. ਖਾਨ, ਸੁਸ਼ਾਂਤ ਕੁਮਾਰ ਯਾਦਵ, ਅੰਕੁਰ ਯਾਦਵ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਵਕੀਲ।

ਅਭਿਕਲਪ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਸਿਧਾਰਥ ਧਰਮਾਧਿਕਾਰੀ, ਆਦਿਤਿਆ ਅਨਿਰੁੱਧ ਪਾਂਡੇ, ਭਰਤ ਬਾਗਲਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਗਮ ਕੌਰ, ਅਦਿੱਤਿਆ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੀਤ ਐੱਸ. ਫਾਂਸੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਯਾਮਿਨੀ ਸਿੰਘ, ਆਦਰਸ਼ ਦੂਬੇ, ਕਾਰਤੀਕੇ, ਸ਼ੁਭੇਂਦੂ ਆਨੰਦ, ਸਿਧਾਰਥ ਸਿਨਹਾ, ਮਾਧਵ ਸ਼ਰਮਾ, ਮਾਧਵ ਸ਼ਰਮਾ, ਏ. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਹੁਕਮ

ਹੁਕਮ

1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਇਹ ਅਪੀਲ ਬੰਬਈ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਦੁਆਰਾ 5 ਫਰਵਰੀ 2024 ਨੂੰ 2023 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1060 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ 1967 (ਛੋਟੇ ' ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ') ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

3. ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ (ਐਨ.ਆਈ.ਏ.) ਦੇ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ।

4. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ 9 ਫਰਵਰੀ 2020 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਲਗਭਗ 9.30 ਵਜੇ, ਕੁਝ ਗੁਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਡੀਸੀਬੀ ਸੀਆਈਡੀ ਯੂਨਿਟ VIII ਦੀ ਮੁੰਬਈ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅੰਧੇਰੀ ਦੇ ਟਰਮੀਨਲ II ਛਤਰਪਤੀ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬੱਸ ਸਟਾਪ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਇੱਕ ਬੈਗ ਸੀ ਅਤੇ ਬੈਗ ਵਿੱਚੋਂ 2,000 ਰੁਪਏ ਦੇ 1193 ਨਕਲੀ ਭਾਰਤੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਨਕਲੀ ਨੋਟ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਹਾਰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

5. ਇਹ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਨਕਲੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਖੇਪ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਮੁੰਬਈ ਤਸਕਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਾਂਚ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਈ ਗਈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਕੇਸ ਨੰਬਰ ਆਰ.ਸੀ. /03/20/ ਐਨ.ਆਈ.ਏ. /ਮੁੰਬਈ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ 6 ਫਰਵਰੀ 2020 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਬਈ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੁਬਈ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਫਰਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਨਕਲੀ ਨੋਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ। 9 ਫਰਵਰੀ 2020 ਨੂੰ, ਉਸਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

6. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਅੱਗੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੁਣ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

7. ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ:

(i) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਧੀਨ ਕੈਦੀ ਵਜੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੈ;
(ii) ਇਸ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕੀ ਹੈ; ਅਤੇ
(iii) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੱਸੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

8. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਆਖਰਕਾਰ ਕਿੰਨੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਖਤਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਪਰਾਧ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

9. ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

10. ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਗੁਡੀਕਾਂਤੀ ਨਰਸਿਮਹੁਲੂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ (1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 240 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗੱਲ ਕੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ:

"ਜੋ ਅਕਸਰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣ ਦਾ ਵਾਰੰਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼। ਲਾਰਡ ਰਸਲ, ਸੀ.ਜੇ., ਨੇ ਕਿਹਾ [ਆਰ ਬਨਾਮ ਰੋਜ਼, (1898) 18 ਕੈਕਸ]:

"ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੈਦੀ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਸੀ 'ਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਸਗੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਕੈਦੀ ਦੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਹਾਜ਼ਰੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਨ।"

11. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਿੱਬਾ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 565 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਹੱਲ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਹੀ ਜਾਂਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ

ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਧਿਰ ਆਪਣਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲੈਂਦੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

12. ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਹੁਸੈਨਾਰਾ ਖਾਤੂਨ ਬਨਾਮ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ, ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ (1980) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 81 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ "ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ"। ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਵੈਧ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ "ਵਾਜਬ, ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ" ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ:

"ਹੁਣ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ "ਵਾਜਬ, ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂ ਨਿਆਂਪੂਰਨ" ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ।" ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜੋ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੇਜ਼ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ, ਉਸਨੂੰ "ਵਾਜਬ, ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂ ਨਿਆਂਪੂਰਨ" ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਧਾਰਾ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਤੇਜ਼ ਸੁਣਵਾਈ, ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਸਾਡਾ ਮਤਲਬ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੇਜ਼ ਸੁਣਵਾਈ ਹੈ, ਧਾਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠੇਗਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ।"

13. ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਗੂੰਜਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਦਰਾ ਪਹਾੜੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (1981) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 671 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਅੰਤੁਲੇ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਐਸ. ਨਾਇਕ (1992) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 225 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ, ਜੋ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ:

"ਰਾਜ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਉਸ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਰਾਜ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਯੋਗ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਉਕਤ ਨਿਯਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਢੁੱਕਵੀਂ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮੰਗ

ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੁਕਵਾਂ ਕਾਰਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਸਨੇ ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।" 14. 2023 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. 311 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਸਲਿਮ @ ਹੁਸੈਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨਸੀਟੀ ਆਫ਼ ਦਿੱਲੀ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:

"21. ਵਿਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਫਿਰ ਵੀ, ਜੇਕਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਅਨਿਆਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਭੀੜ-ਭੜੱਕੇ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ, ਅਕਸਰ ਨਹੀਂ, ਭਿਆਨਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਪਰਾਧ ਰਿਕਾਰਡ ਬਿਊਰੋ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 31 ਦਸੰਬਰ 2021 ਤੱਕ, ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 4,25,069 ਲੱਖ ਦੀ ਕੁੱਲ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 5,54,034 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੈਦੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 122,852 ਦੋਸ਼ੀ ਸਨ; ਬਾਕੀ 4,27,165 ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸਨ।

22. ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਵਾਲੀ ਕੈਦ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਿਆਦ ਲਈ "ਕੈਦ" ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 1993 ਵਿੱਚ ਸੀ.ਆਰ.ਆਈ.ਐਲ.ਜੇ. 3242 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਕੈਦੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ "ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤਬਦੀਲੀ" ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੈਦੀ:

"ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਗੁਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਨੰਬਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਗੁਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਕੋਈ ਨਿੱਜੀ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮਾਨਸਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਰੁਤਬਾ, ਜਾਇਦਾਦ, ਮਾਣ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਕੈਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਭਿਆਨਕ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੈਦੀ ਆਮ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। "ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।"

23. ਕੈਦੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵੱਲ ਮੁੜਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ, "ਕਿਉਂਕਿ ਅਪਰਾਧ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਅਪਰਾਧ ਜਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ" (1940 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਡੋਨਾਲਡ ਕਲੇਮਰ ਦੀ 'ਦ ਪ੍ਰਿਜ਼ਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ' ਵੀ ਦੇਖੋ)। ਕੈਦ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਭ ਤੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਆਰਥਿਕ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ: ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਨੁਕਸਾਨ, ਅਤੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਖਿੰਡ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਬੰਧਨਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਦੂਰੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ), ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ

ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ - ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਸਖ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।"

15. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਐਕਟ, 2008 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "2008 ਐਕਟ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ) ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਾਰੇ ਕੰਮਕਾਜੀ ਦਿਨਾਂ 'ਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ

ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ 2008 ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮਨੋਨੀਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

16. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇ.ਏ. ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਤਿੰਨ-ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਬੈਂਚ। ਨਜੀਬ ਨੇ (2021) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 713] ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕੈਦ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਯੂ.ਏ.ਪੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 43- ਡੀ (5) ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 722, ਪੈਰਾ 17)

"17. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 43- ਡੀ (5) ਵਰਗੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਧੀਨ ਵਰਤੋਂ ਯੋਗ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਲਮੇਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਧਾਨਕ ਨੀਤੀ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀਆਂ ਸਖ਼ਤੀਆਂ ਪਿਘਲ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਪਹੁੰਚ ਧਾਰਾ ਵਰਗੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਕਰੇਗਾ ਯੂਏਪੀਏ ਦੇ 43-ਡੀ(5) ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਥੋਕ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮਾਪਦੰਡ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

17. ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਤੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅੰਤਿਲ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (2022) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 51 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਲੰਬੀ ਕੈਦ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰੀ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਧਾਰਾ 37 ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਐਕਟ ਸਮੇਤ ਕਈ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸਹੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 436 ਏ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ

ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ:

"ਅਸੀਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸਖ਼ਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹਨਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 436- ਏ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਪਬੰਧ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 37 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਖ਼ਤੀ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਸਖ਼ਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਓਨੀ ਹੀ ਜਲਦੀ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਲੰਮਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। "ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 309।"

18. ਅਪਰਾਧੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਗੋਂ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਾ ਸਮਝੋ। ਅਪਰਾਧੀਆਂ, ਨਾਬਾਲਗ ਅਤੇ ਬਾਲਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਕਸਰ ਖੁੰਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਹਰ ਸੰਤ ਦਾ ਇੱਕ ਅਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਪਾਪੀ ਦਾ ਇੱਕ ਭਵਿੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਾਰਕ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਮੁੱਲ ਦੇ ਕਟੌਤੀ ਜਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਤਣਾਅ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਗਰੀਬੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅਮੀਰੀ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਪਰਤਾਵਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

19. ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਕੋਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਤੇਜ਼ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

20. ਅਸੀਂ ਇਹ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ; ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਦੰਡ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਸਖ਼ਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

21. ਸਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ।

22. ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਅਪੀਲ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

23. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਸਮਝ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾਵਾਂਗੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੁੰਬਈ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹਰ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ

ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਬੰਧਤ ਐਨਆਈਏ ਦਫ਼ਤਰ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਰਜ ਕਰੇਗਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤ ਜੋ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਲਗਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ, ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

24. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।
*ਸਿਰਲੇਖ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ: ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ